

WYBRANE ZAGADNIENIA MATERIALNE I PROCESOWE W SPRAWIE O ALIMENY

Mgr Agata Jakiela – KUL STAŁOWA WOLA

Ur. 18 kwietnia 1987 w Krośnie. Absolwentka II Liceum Ogólnokształcącego im. Konstytucji 3 Maja w Krośnie. Magister prawa na Wydziale Prawa i Nauk o Gospodarce oraz IV roku socjologii na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli, wolontariusz Akademickiego Biura Porad Prawnych, Prezes Stalowowolskiego Koła Naukowego Studentów Prawa Viribus Unitis. Zainteresowania: prawo cywilne, prawo konstytucyjne.

WSTĘP

Więzy rodzinne z punktu widzenia prawa mają bardzo istotne znaczenie. Ich powstanie, istnienie rodzi określone prawnie konwencje. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na pomoc jaką winni sobie nieść członkowie rodzin, zwłaszcza ci których stopień pokrewieństwa jest najbliższy. Ze społecznego punktu widzenia, pomoc ta może wyrażać się w różny sposób, we wsparciu w troskach dnia codziennego, w obowiązkach, pracy na rzecz rodziny. Powinna stanowić moralny wymiar jedności rodziny, poczucie wśród jej członków, że w zderzeniu z trudnościami życia nie pozostaną sami sobie. Wśród licznych obowiązków, jakie stawia się osobom krewnym, które głównie dyktowane są przez zasady społeczne, są również te, które wynikają z przepisów prawa. Wśród nich mieści się obowiązek alimentacyjny, którego zasadnicza idea obliuguje do niesienia pomocy osobom krewnym. Obciąża on głównie rodziców na rzecz dzieci, nie mogących samodzielnie pokryć kosztów własnego utrzymania.

Niniejsze opracowanie w swojej treści obejmie kwestie proceduralne towa-

rzyszące postępowaniu przed sądem w sprawie o alimenty na rzecz dziecka. Nie sposób mówić o kwestiach procesowych z pominięciem podstaw materialnoprawnych, których również nie zabraknie. W założeniu, podejmując tę kwestę, zakłada się ustalenie najważniejszych etapów postępowania poczynwszy od wniesienia pozwu, przez wybrane czynności procesowe, postępowanie dowodowe, skończywszy na wyroku.

Postępowanie to jest o tyle wyjątkowe, że w swoim założeniu ma być sprzężone z dobrem dziecka, którego usprawiedliwione potrzeby powinny zostać zaspokojone. Nie mniej jednak nie można pominąć możliwości zarobkowych i majątkowym zobowiązanego.

1. MATERIALNOPRAWNE PODSTAWY OBOWIĄZKU ALIMENTACYJNEGO

Obowiązek alimentacyjny został uregulowany w art. 128 i następnym kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹. Wedle art. 128 krio obowiązek dostarczania środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania (obowiązek alimentacyjny) obciąża krewnych w linii prostej

¹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r., Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 1964, nr 9, poz. 59 ze zm.), zwana dalej krio

oraz rodzeństwo. Przyjąć zatem należy, że treścią obowiązku alimentacyjnego jest dostarczenie przez zobowiązanego (dłużnika) osobie uprawnionej (wierzycielowi) środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania². Szczegółowo w tej materii linię orzeczniczą wypracował Sąd Najwyższy, który stwierdził iż dostarczanie środków utrzymania przewidziane w art. 128 i 133 § 2 k.r. i o., rozumieć należy jako obowiązek zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb osoby uprawnionej potrzebującej alimentacji; obowiązek ten może polegać również na dostarczeniu osobie znajdującej się w niedostatku mieszkania, opieki lekarskiej i domowej³.

Alimentacja obciąża krewnych w linii prostej, z czego należy wywodzić obowiązek wzajemnej pomocy członków rodziny. Regulacja, ta daje możliwość dochodzenia roszczeń alimentacyjnych rodziców od dzieci. Materia niniejszego artykułu tę konstrukcję pomija a skupia się na obowiązku świadczeń alimentacyjnych rodziców wobec dzieci.

Kwestia ta szczegółowo została uregulowana w art. 133 § 1 krio, stanowiącym, że rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania. Uprawienie do świadczenia alimentacyjnego będzie miało dziecko, które nie jest w stanie samodzielnie pokryć kosztów swojego utrzymania, z uwagi na wiek lub inne obiektywne przyczyny nie jest w stanie podjąć zatrudnienia. Ustawodawca nie

wskazał górnej granicy wieku, do którego dziecko uprawnione jest do pobierania świadczenia alimentacyjnego. Przyjmuje się, iż granica, pokrywa się z granicą ukończenia edukacji na szczeblu wyższym. Tezę powyższą można wywodzić z orzeczenia Sądu Najwyższego, wedle którego dziecko, które podjęło wyższe studia, przysługuje w stosunku do rodziców roszczenie alimentacyjne, w zasadzie do ich ukończenia. Tak jest jednak z reguły wtedy, gdy dziecko nie mające jeszcze określonego zawodu od razu po ukończeniu szkoły średniej podejmuje studia wyższe. W wypadku jednak, gdy dziecko ukończyło średnią szkołę zawodową, uzyskało konkretny zawód dający możliwość zatrudnienia i nie podjęło od razu wyższych studiów, a jego wiek przekracza znacznie normalny wiek młodzieży rozpoczynającej wyższe studia, nie może żądać od rodziców finansowania znacznie opóźnionych studiów, lecz powinno podjąć pracę zarobkową i wykorzystać szerokie możliwości, jakie Państwo stwarza osobom dorosłym w zakresie zaocznych studiów wyższych⁴.

Oczywistym wydaje się kim są osoby zobowiązane – rodzice. Obok matki i ojca, rodzicami jest również osoby, które dziecko przysposobiły, mężczyzna, który uznał swe ojcostwo lub którego ojcostwo ustalone zostało przez sąd⁵.

2. ZAKRES OBOWIĄZKU ALIMENTACYJNEGO

Aby doszło o powstania obowiązku alimentacyjnego po stronie ubiegającej się o świadczenia, jak i po stronie wobec której wstępuje ona o alimenty – muszą zaistnieć dodatkowe przesłanki związane

² A. Zieliński, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2011, s. 247.

³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6.05.1967 r., III CR 422/66, LEX 6157.

⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.12.1967 r., III RCN 280/67, OSP 1977/11/196.

⁵ H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy Komentarz*, Warszawa 2010, s. 752.

z ich sytuacją ekonomiczną⁶. Przesłanki te, określone zostały ustawowo zakresem świadczeń alimentacyjnych, który zgodnie z art. 135 § 1 krio uzależnione zostały od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych możliwości zobowiązanego.

Pojęcia usprawiedliwionych potrzeb nie można jednoznacznie zdefiniować, ponieważ nie ma jednego stałego kryterium odniesienia. Rodzaj i rozmiar tych potrzeb jest uzależniony od cech osoby uprawnionej oraz od splotu okoliczności natury społecznej i gospodarczej, w której osoba uprawniona się znajduje⁷.

Przedkładając ten zakres na realia życiowe, należy zauważyć, że inne potrzeby ma miało niemowię, inne dziecko w wieku szkolnym, jeszcze inne nastolatek. Zakres potrzeb dziecka, które powinny być przez rodziców zaspokojone, wyznacza treść art. 96 krio według którego rodzice obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotować je należycie - odpowiednio do jego uzdolnień - do pracy dla dobra społeczeństwa. Stosownie do tej dyrektywy rodzice w zależności od swych możliwości są obowiązani zapewnić dziecku środki do zaspokojenia zarówno jego potrzeb fizycznych (wyżywienia, mieszkania, odzieży, higieny osobistej, leczenia w razie choroby), jak i duchowych (kulturalnych), także środki wychowania (kształcenia ogólnego, zawodowego) według zdolności, dostarczania rozrywek i wypoczynku⁸.

Również należy zmówić uwagę na dotychczasowy poziom życia dziecka. Jeśli rodzice, małżonkowie żyli na dostatnym

poziomie, a orzeczono rozwód, to określenie obowiązku alimentacyjnego i jego wysokości nie powinno odbiegać od kwot, które dotychczas przeznaczano na utrzymanie dziecka.

Podnieść należy również, iż zakres obowiązku alimentacyjnego jest dyktowany sytuacją finansową rodzica – możliwościami zarobkowych zobowiązanego. Ocenie dowodowej musi zostać poddana sytuacja majątkowa zobowiązanego. Sąd zobligowany jest do zbadania czy rodzic posiada dostateczne środki, pozwalające na zaspokojenie roszczeń dziecka, przy jednoczesnym niepozbawieniu go środków do życia. Górną granicą świadczeń alimentacyjnych są zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego (art. 135 § 1 krio), choćby nawet nie zostały w tych granicach pokryte wszystkie usprawiedliwione potrzeby uprawnionego do alimentacji⁹. Możliwości zarobkowe to w typowej sytuacji przede wszystkim te, które są konsekwencją podejmowania przez osobę zobowiązaną zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Poza wynagrodzeniem za pracę pułap możliwości zobowiązanego wyznaczają wszelkiego rodzaju premie, dodatki do wynagrodzenia, nagrody, świadczenia z funduszu socjalnego itp., a także kwoty uzyskane na podstawie umów cywilnoprawnych, takich jak na przykład zlecenie, o dzieło, najem itp. Ponadto możliwości te wyznaczają też kwoty pobieranych rent, emerytur, a także świadczeń z pomocy społecznej¹⁰.

Wedle art. 133 § 1 krio rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest w stanie

⁶ M. Andrzejewski, *Prawna ochrona rodziny*, Warszawa 1999, s. 100.

⁷ J. Ignaczewski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy, komentarz*, Warszawa 2010, s. 770.

⁸ Z. Krzeźmiński, *Ojcostwo i alimenty*, Komentarz, Warszawa 2008, LEX

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 1972 r., III CRN 470/71, LEX nr 7052.

¹⁰ H. Dolecki, T. Sokołowski (red.) *Kodeks rodzinny...*, s. 759.

utrzymać się samodzielnie także wtedy, gdy nie znajduje się w niedostatku. Wobec treści tych przepisów uznać trzeba, że rodzic powinien dzielić się z dzieckiem skromnym nawet dochodem¹¹. Podobnie w innym orzeczeniu, zakres usprawiedliwionych potrzeb dziecka powinien być ustalony w ten sposób, aby w razie ich zaspokojenia stopa życiowa dziecka była taka sama jak stopa życiowa rodziców. Konsekwencją tego zapatrywania jest to, że rodzice w żadnym razie nie mogą uchylić się od obowiązku alimentacyjnego względem dziecka, które nie może się utrzymać samodzielnie, tylko na tej podstawie, że wykonywanie obowiązku alimentacyjnego stanowiłoby dla nich nadmierny ciężar. Rodzice muszą więc podzielić się z dzieckiem nawet najmniejszymi dochodami. Zauważa się przy tym, że nie chodzi tu o mechaniczny podział osiągniętych przez rodziców dochodów, ale o zbliżone z rodzicami zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb dzieci, przy uwzględnieniu ich wieku, stanu zdrowia, kierunku szkolenia oraz innych indywidualnych okoliczności¹².

Bez wątplenia w ustaleniu zakresu obowiązku alimentacyjnego koniecznym jest spojrzenie na art. 135 § 2 krio, wedle którego wykonanie obowiązku alimentacyjnego względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie albo wobec osoby niepełnosprawnej może polegać w całości lub w części na osobistych staraniach o utrzymanie lub o wychowanie uprawnionego; w takim wypadku świadczenie alimentacyjne pozostałych zobowiązanych polega na pokrywaniu w całości lub w części kosztów utrzymania lub wychowania uprawnionego.

3. POZEW O ALIMENTY

Pozew o alimenty jest pismem procesowym, stąd musi czynić zadość wymaganiom wynikającym z art. 126 kodeksu postępowania cywilnego¹³. Dlatego też, należy oznaczyć sąd, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenie rodzaju pisma, osnowę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności, podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika, wymienienie załączników. Stricte wymogi formalne pozwu zostały określone w art. 187 kpc, zgodnie z którymi, czyniąc zadość wymogom pisma procesowego, pozew powinien zawierać dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna. Również należy przytoczyć okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniające również właściwość sądu.

Pozew może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie rozprawy w nieobecności powoda oraz wnioski służące do przygotowania rozprawy, a w szczególności wnioski o:

- 1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;
- 2) dokonanie oględzin;
- 3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, lub przedmiotu oględzin;

¹¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6.01.2000 r., I CKN 1077/99, LEX nr 51637.

¹² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5.05.1998 r., I CKN 284/98LEX nr 1223692.

¹³ Ustawa z dnia 17.11.1964r., Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. 1964, nr 43., poz.1964).

4) zażądanie na rozprawę dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich (art. 187 § 2 kpc)

Sądem właściwym do rozpoznania sprawy o alimenty na podstawie art. 16 kpc w związku art. 31 kpc jest sąd rejonowy miejsca zamieszkania osoby uprawnionej tj. dziecka lub sąd wyznaczony według zasad ogólnych. Nadto należy określić strony procesu: powoda i pozwanego. W sprawie o alimenty powodem jest dziecko, reprezentowane przez przedstawiciela ustawowego, natomiast pozwanym osoba zobowiązana do alimentacji¹⁴. Żądanie orzeczenia może być zawarte jako jedyne żądanie pozwu i wtedy mamy do czynienia stricte z pozwem o alimenty. Żądanie takie powinno również zostać zawarte w pozwie o rozwód, jeśli strony w sprawie rozwodowej mają wspólne dzieci, uprawnione do alimentacji. Orzeczenie o kosztach utrzymania dziecka jest obligatoryjnym elementem wyroku rozwodowego na podstawie art. 58 krio.

Obowiązek alimentacyjny spoczywa na obojgu rodzicach, chyba że po jednej ze stron istnieją przeszkody nie dające się do usunięcia. Sąd Najwyższy zajął trafne stanowisko, że nie ma znaczenia wniosek rodzica złożony w postępowaniu rozwodowym, aby dziecko zostało mu powierzone na „jego wyłączny koszt”. Wobec bezwzględnie obowiązującego charakteru norm prawa alimentacyjnego nie można wyłączyć ich obowiązywania wolą stron. W szczególności „żadne (...) z rodziców (...) nie może ważnie zrzec się z góry w jego imieniu roszczeń alimentacyjnych, jakie służą dziecku w stosunku

do obojga rodziców z mocy art. 39 KR (art. 133 § 1 krio)”¹⁵.

W istocie pozew o alimenty jest pozwem o zasądzenie, dlatego też treść żądania oscylować będzie wokół żądania zasądzenia określonej kwoty od pozwanego na rzecz powoda. Kwota powinna czynić zadość zakresowi obowiązku alimentacyjnego, jej wysokość powinna być dyktowana usprawiedliwionymi potrzebami dziecka, co odzwierciedli w pierwszej kolejności załączony do pozwu materiał dowodowy.

Małoletni z uwagi na brak zdolności procesowej, nie może samodzielnie występować przed sądem. W jego imieniu na podstawie art. 66 kpc dzieła przedstawiciel ustawowy – w realiach sprawy o alimenty – rodzic, który sprawuje nad nim faktyczną opiekę w jego miejscu pobytu. Ta niepisana reguła sprawia, że można dochodzić alimentów na dziecko niezależnie od tego, czy miejsce pobytu zostało faktycznie ustalone w postępowaniu sądowym, czy też nie. Każdorazowo decyduje miejsce stałego pobytu¹⁶. Należność alimentacyjna powinna być płatna do rąk rodzica, ze wskazaniem comiesięcznej daty, do której obowiązek powinien być realizowany. Istotnym jest, by w pozwie określić termin wymagalności roszczenia. Optymalnie korzystnym – jest ten w dacie wniesienia pozwu.

Ustawodawca nie przesądził wprost czy jest możliwe żądanie „wstecz” ustalenia obowiązku alimentacyjnego. W tej materii stanowisko zajął Sąd Najwyższy. Z uwagi na charakter świadczeń alimentacyjnych przeznaczonych na

¹⁴ Na potrzeby opracowania: rodzice.

¹⁵ H. Dolecki, T. Sokołowski (red.) *Kodeks rodzinny...*, s. 752., Orzeczenie SN z dnia 21 października 1952 r., C 1624/52, OSN 1953, nr 3 poz. 90

¹⁶ H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *Komentarz do spraw rodzinnych*, Wyd. 1, Warszawa 2012, s. 537-538.

bieżące utrzymanie osoby uprawnionej, domaganie się ich za okres poprzedzający wytoczenie powództwa może być uzasadnione tylko wówczas, gdy pozostają z tego okresu nie zaspokojone potrzeby lub zobowiązania zaciągnięte przez uprawnionego względem osoby trzeciej na pokrycie tychże potrzeb. Powyższa zasada obowiązuje również przy dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych na podstawie art. 60 krio¹⁷. Zatem dochodzenie roszczeń wstecznych jest możliwe, gdyby do dnia wniesienia pozwu, nie zostały pokryte koszty utrzymania dziecka, np. na koszty leczenia dziecka jeden z rodziców zaciągnął kredyt.

W tym miejscu, mówiąc o możliwości wstecznego dochodzenia roszczeń z tytułu poniesionych na utrzymanie kosztów, warto sięgnąć do art. 140 krio, wedle którego osoba, która dostarcza drugiemu środków utrzymania lub wychowania nie będąc do tego zobowiązana albo będąc zobowiązana z tego powodu, że uzyskanie na czas świadczeń alimentacyjnych od osoby zobowiązanej w bliższej lub tej samej kolejności byłoby dla uprawnionego niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami, może żądać zwrotu od osoby, która powinna była te świadczenia spełnić. Jest to swego rodzaju regres alimentacyjny. Również i w tej materii zajął swoje stanowisko Sąd Najwyższy wskazując, iż małżonkowi, który wyłącznie łożył na utrzymanie wspólnego dziecka, przysługuje prawo domagania się od współmałżonka zwrotu odpowiedniej części poniesionych na ten cel kosztów (art. 140 § 1 k.r.o.) niezależnie od tego, z ja-

kich źródeł czerpał on środki na zaspokajanie potrzeb dziecka¹⁸. Żądanie to jednak zasadniczo odbiega od tego, które stawowi podstawę pozwu o alimenty, dlatego też wspomniano o takiej możliwości bez głębszej analizy.

W przypadku pominięcia daty wymagalności roszczenia (od dnia wniesienia pozwu), w przypadku zasądzenia obowiązku, sąd może ustalić ją na datę wydania orzeczenia. Nie mniej jednak należy mieć na względzie art. 333 § pkt. 1 kpc, na podstawie którego Sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli zasądza alimenty - co do rat płatnych po dniu wniesienia powództwa, a co do rat płatnych przed wniesieniem powództwa za okres nie dłuższy niż za trzy miesiące.

Obok żądania głównego, pozew powinien zawierać żądanie rozstrzygnięcia o kosztach – w zasadzie według norm przepisanych. Powód może domagać się przeprowadzenia dowodów wskazanych w pozwie, jak również żądać ustalenia przez Sąd ważnych dla ustalenia sytuacji materialnej stron, informacji np. o wyngrodzeniu pozwanego.

Z praktycznego punktu widzenia pierwszoplanowe jest przytoczenie okoliczności faktycznych i wskazanie dowodów na uzasadnienie żądania. Niestety często pozew o alimenty przypomina streszczenie pożycia małżeńskiego i charakterystykę postawy pozwanego wobec obowiązku alimentacyjnego. Okoliczności takie w typowych sytuacjach nie wnoszą niczego do sprawy, która w gruncie rzeczy należy do spraw z zakresu zobiektywizowanej rachunkowości¹⁹.

¹⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.06.1976 r., III CRN 88/76.

¹⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24.02.1978 r., III CZP 4/78.

¹⁹ H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *Komentarz do ...*, s. 524.

4. UWAGI NA TLE POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO

Pozew sporządzony według powyższych zasad wnosi się do sądu według wskazanej wyżej właściwości. Wedle ogólnej zasady każdy pozew winien czynić zadość wymaganiom formalnym i fiskalnym. Nie mniej jednak fiskalizm w sprawie o alimenty zostaje ograniczony, albowiem na podstawie art. 96 ust. 1, pkt. ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²⁰ strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych oraz strona pozwana o obniżenie alimentów została zwolniona od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych.

Z ustawowego zwolnienia korzysta także strona pozwana w sprawie o uchYLENIE, ograniczenie, wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego. Wynika to z rozumowania, że skoro korzysta ze zwolnienia w sprawach o obniżenie alimentów, to tym bardziej w sprawach, które zmierzają do pozbawienia w ogóle świadczeń alimentacyjnych²¹. Wątpliwości mogą się pojawiać, co do opłat na poziomie postępowania apelacyjnego w sprawie o rozwód, gdzie zaskarżone jest tylko rozstrzygnięcie co do wysokości obowiązku alimentacyjnego. Kwestię tę rozstrzygnął Sąd Najwyższy iż nie ma obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji małżonek, który zaskarża wyrok orzekający rozwód jedynie w części rozstrzygającej o kosztach utrzymania i wychowania małoletniego dziecka, domagając się podwyższenia zasądzonej kwoty (art. 96 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.)²².

Skuteczne wniesienie pozwu, wymaga by ten nie był dotknięty brakami formalnymi. W przypadku ich zaistnienia tj. np. nieokreślenie jednej ze stron, brak podpisu powoda, wszczynana zostaje procedura uzupełnienia braków formalnych w trybie art. 130 kpc. Pozew podlega uzupełnieniu na zarządzenie przewodniczącego. Brak uzupełnienia obarczony jest rygorem zwrotu pozwu.

Z punktu widzenia procesowego w sprawie o alimenty, należy również zwrócić na ważny dla stron moment tj. przygotowanie rozprawy. Jest to szereg czynności sądu, które reguluje art. 206 kpc i następne. Na ich postawie przewodniczący wyznacza termin pierwszej rozprawy z jednoczesnym zarządzeniem doręczenia pozwu. Czynnościami towarzyszącymi będą te, uregulowane w art. 206 § 2 kpc, między innymi o pouczeniu pozwanego o czynnościach procesowych, które może lub powinien podjąć, jeżeli nie uznaje żądania pozwu w całości lub w części, a przede wszystkim o możliwości wniesienia odpowiedzi na pozew, w której sformułuje swoje stanowisko w sprawie.

W sprawie o alimenty istnieje możliwość zawarcia ugody. Praktyka wskazuje, że sądy wielokrotnie nakładają strony do jej zawarcia. Nierzadko tej idei przyświeca ekonomia procesowa i zasada szybkości postępowania. Ugodowe rozstrzygnięcie postępowania ma w sprawie o alimenty duże szanse powodzenia, albowiem jak zostało wspomniane ma ono w istocie charakter rozrachunkowy. Strony operują przede wszystkim kwotami, które mają zobrazować zakres obowiązku alimenta-

²⁰ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r., o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005, nr 167, poz. 1398) zwana dalej uksc.

²¹ H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *Komentarz do ...*, s. 547.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.05.2007 r. III CZP 43/07, OSNC 2008/7-8/73.

cyjnego. Ugoda jest o tyle korzystna, że skróci postępowanie w zasadzie do minimum. Sąd nie przeprowadza postępowania dowodowego w pełnym zakresie – jedynie wstępnie przesłuchuje strony. A co równie istotne, na podstawie art. 104 kpc wzajemnie znosi koszty procesu.

Brak zawarcia ugody powoduje uruchomienie wszystkich czynności procesowych, a przede wszystkim postępowania dowodowego. Postępowanie dowodowe zmierza do wykazania przesłanek i zakresu obowiązku alimentacyjnego określonych w art. 135 krio, a więc usprawiedliwionych potrzeb dziecka i możliwości dochodowych i zarobkowych rodziców. Pomiędzy tymi przesłankami istnieje ścisła korelacja, która w praktyce sprawia, że alimenty są pochodną tych dwóch okoliczności a zatem postępowanie przebiega dwutorowo²³. Strona powodowa postępowanie dowodowe skieruje na wykazanie potrzeb małoletniego m. in. żywnościowych, czy mieszkaniowych. Na wysokość ostatnich składają koszty mieszkania ponoszone przez uprawnioną do alimentacji, rozumiane jako koszty utrzymania i eksploatacji mieszkania²⁴. Do tych potrzeb zalicza się też koszty leczenia, środków czystości, zakupów ubrań, książek, wyprawki szkolnej, czy dodatkowej edukacji. Sąd powinien również uwzględniać potrzeby przyszłe uprawnionego jak np. zmiana szkoły.

Pozwany natomiast winien wykazać swój stan majątkowy – posiadane ruchomości i nieruchomości. Na potrzeby oddalenia powództwa lub uwzględnienia go jedynie w części, pozwany udowodnić całokształt ciążących na nim zobowiązań: kosztów utrzymania własnego, ewentualnie innych członków rodziny, kredytów

etc. Ostatni element w sądzie pierwszej instancji to ogłoszenie wyroku wraz z podaniem ustnych motywów uzasadnienia.

ZAKOŃCZENIE

Obowiązek alimentacyjny – wszystkie kwestie z nim związane zarówno materialne, jak i procesowe stanowią materię bardzo szeroką. Instytucja ta, ma wielopłaszczyznowy charakter, dlatego też niniejsze opracowanie podjęło tylko wybrane kwestie. Zagadnienia materialnoprawne obrazują przede wszystkim istotę obowiązku alimentacyjnego, natomiast procesowe prowadzą na salę rozpraw.

Sprawy o alimenty zwłaszcza, te które dotyczą świadczeń na rzecz dzieci budzą liczne kontrowersje. Nierzadko spotykamy się z negatywnym społecznym odbiorem rodzica żądającego oddalenia powództwa o alimenty czy zmniejszenia jego zakresu. Nie mniej jednak ciągle należy pamiętać o ustawowo uregulowanym zakresie obowiązku alimentacyjnego, który faktycznie ma wyśrodkować i wyważyć usprawiedliwione potrzeby uprawnionego i możliwości zobowiązanego.

Postępowaniem w sprawie o alimenty rządzą reguły procesu. Dlatego też, podniesione zostały te kwestie, które są wydają się być istotne, nie umniejszając wagi, tych, które w niniejszym artykule nie zostały podjęte. Prawidłowa konstrukcja pozwu, precyzyjne określenie żądania, wyeliminuje braki, a następnie usprawni postępowanie dowodowe. Wśród uwag na tle procesowym, podniesiona została kwestia ugody. W sprawie o alimenty najczęściej uprawnionym jest dziecko. Stąd też, tym postępowaniom, a przede wszystkim rodzicom powinna przyświecać idea dobra dziecka. Rodzice

²³ H. Ciepla, J. Ignaczewski, J. Skibińska-Adamowicz, *Komentarz do ...*, s. 567.

²⁴ J. Ignaczewski, *Kodeks...*, s. 772.

powinni czuć się w obowiązku, by potrzeby dziecka zostały zaspokojone.

W reasumpcji należy zauważyć, że temat ten, z uwagi na jego wielowątkowość powinien być często podejmowany, również w ujęciu procesowym. Postępowanie w sprawie o alimenty mimo, iż nie posiada istotnych odrębności, to jednak dostarczać może skomplikowanych zagadnień prawnych.

STRESZCZENIE

W niniejszym artykule podjęte zostały najważniejsze zagadnienia związane z obowiązkiem alimentacyjnym. Poruszono kwestie zarówno materialnoprawne, jak i procesowe. Pierwsze, jak i drugie oparte zostały na źródłach prawa, orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz poglądach przedstawicieli doktryny.

Pierwsza część dotyczy materialnych podstaw alimentów, które zostały uregulowane w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Wskazuje się przede wszystkim na ideę wzajemnej pomocy członków rodziny wyrażającą się między innymi w obowiązku dostarczania środków utrzymania.

Druga część dotyczy zakresu obowiązku alimentacyjnego. Jest to swego rodzaju wyznacznik, pozwalający ustalić usprawiedliwione potrzeby uprawnionego, przy jednoczesnym uwzględnieniu możliwości zobowiązanego do alimentacji. Trzecia część obejmuje kwestie proceduralne związane z konstrukcją pozwu o alimenty. Jest wynikiem własnych procesowych spostrzeżeń autorki, popartych regulacjami prawnymi.

Część czwarta porusza zagadnienia związane kosztami sądowymi, następnie

czynnościami przygotowującymi do rozprawy, poprzez ugodę, a zakończywszy na postępowaniu dowodowym poprzedzającym wydanie wyroku.

SUMMARY

Selected substantive and procedural issues the alimony obligation

In this article we have taken the most important issues related to the maintenance obligation. Raised issues of both substantive and procedural. The first and the second are based on the sources of law, the case law of the Supreme Court and the views of the representatives of the doctrine.

The first part concerns the material basis of maintenance, which are governed by the Family and Guardianship Code. Indicates primarily on the idea of mutual aid family members expressed, inter alia, the obligation to provide maintenance.

The second part concerns the scope of the maintenance obligation. It is a kind of determinant, which allows to determine the needs of eligible justified, taking into account the possibilities liable for alimony.

The third part covers the procedural issues associated with the design of an application for maintenance. It is the result of the author's observations process, supported by regulations. The fourth part discusses the issues related to court costs, then the activities to prepare for the hearing, by settlement, and ending at evidentiary proceedings before judgment.